

22ste jaargang

nummer 4

april 1986

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+++++

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDAGEN

Redactie en administratie:

Schouw 48-11, B232 BD Lelystad

Postgiro 307695

E E N B E R I C H T U I T S I L I C O N V A L L E Y

D E C O M P U T E R S A B O T E U R S

Onderstaande tekst is vertaald uit het Engels en overgenomen uit het blad *Echanges et Mouvement* van oktober/november 1985, dat dit verhaal had geput uit het Italiaanse blad *Reporter* (ex-*Lotta Continua*) van 26 februari '85. Het handelt over enkele zeer opmerkelijke zaken die plaatsvinden in Silicon Valley, Californië, de streek waar de grondslag is gelegd voor de moderne computer-technologie. Hoewel wij het niet eens zijn met bepaalde gedeelten van dit verhaal - het getuigt volgens ons van nogal naieve en idealistische opvattingen, zowel van de mensen die in het artikel aan het woord komen, als van de Italiaanse schrijver - geloven wij dat het toch zeer interessante informatie voor onze lezers bevat, die verder moeilijk te achterhalen is. Het toont bovendien nog eens extra aan hoe kwetsbaar de maatschappij geworden is door haar toegenomen ingewikkeldheid, zoals wij in het november-nummer van *Daad en Gedachte* al eens schreven.

- o -

"Aan het einde van haar werkdag bij een grote hier gevestigde maatschappij in het bloeiende hart van de computer-technologie, ledigde een jonge, goed geklede en hoog gehakte vrouw haar laatste kop koffie direct op het beeldscherm van haar computer. 'Ik wilde alleen maar wraak', zo verklaarde zij, 'gedurende drie weken van onvermoeibaar werken aan de terminal werd ik behandeld als een onbelangrijk onderdeel. Elke dag werkte ik totdat mijn ogen er uit zagen als een reliëf wegenkaart van Los Angeles, maar het interesseerde geen mens. Toen ze me niet meer nodig hadden, gooiden ze me gewoon weg.'

Onder het kabbelende oppervlak van de rustige, geautomatiseerde computerwereld bruist een stroom van ontevredenheid door de kantoren. Evenals deze tijdelijke medewerkster verklaren mensen die aan de terminals werken, medewerkers en zelfs programmeurs, dat de beloofde voordelen van het Computer Tijdperk niet binnen het bereik komen van 't kantoorpersoneel met de lage functies. Daarom vechten zij van binnenuit tegen 'het systeem'.

Onlangs werd een vlugschrift verspreid dat 'tien manieren om een terminal kapot te maken' beschreef.

De suggesties voor de 'technische keuterboertjes' lopen uiteen van het beschadigen van discs (= geheugenschijven, vert.) tot 't verbreken van de verbindingen tussen programma-onderdelen die het computergeheugen uitwissen. Het vlugschrift was overgenomen uit een blad in San Francisco met de titel 'PW' (Processed World = Bewerkte Wereld). PW is een eens per kwartaal in kleur verschijnende verzameling aanstoot gevende tekeningen, brieven en 'verhaaltjes over 't werk'. Lezers en medewerkers ('een onderscheid dat we proberen tegen te gaan') omvatten volgens Lucius Cabins (die zoals de meesten in de groep een pseudoniem gebruikt) mensen met arbeidsovereenkomsten voor een bepaalde periode, witte-boorden-personeel, koeriers, computer-analisten, een portier en een voormalig prostitué die een artikel schreven waarin zij hun werk als kantoorpersoneel vergeleken met hun vroegere bezigheden.

Volgens Cabins brengt het Computer Tijdperk op lange termijn ellende voor iedereen. Het grootste deel van het werk is 'nietszeggend en zinloos voor de mensheid'. Lezers van PW beschrijven in ingezonden brieven hoe je 'tijd kunt stelen' en sabotage kunt plegen, wat loopt van eenvoudige zaken zoals de beschrijving hoe je heel simpel het 'buiten-bedrijf-lampje' van een foto-kopieer-apparaat uit kunt schakelen tot meer geraffineerde akties.

Een programmeur die woedens was omdat hij was ontslagen, verklaarde hoe hij een programma had bedacht dat alle dokumenten van het bedrijf twee jaar na zijn ontslag uit het geheugen zou wissen. Andere medewerkers van het blad gebruiken de nieuwe technologie subtieler. Kelly Girl, een secretaresse in tijdelijke dienst, vertelt dat ze een bericht heeft gestuurd naar alle terminals van andere sekretaressen bij een groot olie-bedrijf. Het bericht, getiteld 'aardig zijn', luidde 'vrouwen geven er niet de voorkeur aan om aardig te zijn alleen omdat ze dat moeten. Bazen zijn niet verplicht om aardig te zijn, daarom is het voor hen gemakkelijk om het te zijn. Als vrouwen aardig zijn staan ze hun bazen toe om zonder schuldgevoelens miljoenen-transakties af te sluiten voor kernwapens'.

Cabins zelf is geen voorstander van domme destruktieve daden, maar zegt te hopen dat mensen die in de computer-industrie werken 'zich zullen organiseren op basis van duidelijke opvattingen en informatie zullen uitwisselen teneinde wijdverbreide sabotage effectiever te doen zijn'.

'Melchiade', een technisch programmeur, die veel bijdragen levert voor PW, beschrijft een paar sterke staaltjes. Hij zegt dat hij lid is van een netwerk van professionals die helemaal gek worden van het werk, ondanks het hoge loon en de tevredenheid van de bedrijven. Ze komen vaak 's avonds bij elkaar en verwerven zich toegang tot grote computersystemen door die te kraken (het zogenaamde 'hacking', vert.). De maatschappijen die kraken als sociaal onverantwoordelijk gedrag veroordelen maar die geleidingssystemen vervaardigen voor kernraketten, verdienen zonder meer wat de krakers hun geven: het leegvegen van discs en nachtmerries. Melchiade verklaart dat hij en zijn vrienden, die ook programmeurs zijn, 'achteringen' in hun programma's schrijven teneinde in staat te zijn er stiekum toegang toe te hebben en om kommunikatie-netwerken op te bouwen tussen medewerkers in verschillende bedrijven. Hij is ervan overtuigd dat dit 'een bergijpelijke vorm van rebellie is waaromheen een soort tegenkultuur kan ontstaan'. Hij voegt hieraan toe: 'wie is er beter in staat om op een veilige manier een rakettenkomplex te ontmantelen, een generator of een opbergplaats van chemisch afval dan degenen die dit soort technologie opbouwen en onderhouden'.

PW is een kollektief van 15 mensen. Het blad begon drie jaar geleden in een flat in San Francisco met 400 dollar, een schrijfmachine en een voorraad papier waarvoor een aantal plaatselijke banken, zonder het zelf te weten, gezorgd had, zo vertelt Cabins ons. Nu heeft het blad ongeveer 1000 abonnees. Nog een kleine 2000 exemplaren worden verkocht via boekwinkels in New York, Boston en Londen of via individuen in kantoren.

Mensen schrijven vaak dat zij tot hun opluchting gemerkt hebben echt niet de enigen te zijn die denken dat de wereld gek geworden is. Het blad heeft ook de aandacht getrokken van een aantal maatschappijen, waaronder drie die de speciale abonnementsprijs van 150 dollar voor overheidsinstellingen en bedrijven betalen, tegen gewone abonnees 5 à 10 dollar.

PW heeft overduidelijk de vinger gelegd op een gevoelige plek in de computer-wereld. Leden van het kollektief zijn met de dood bedreigd, hun kantoordeuren zijn een keer dichtgetimmerd en een andere keer opengebroken. De groep is het huis uitgezet wegens overtreding van de huisregels nadat ze waren ontdekt door rechercheurs die een tip hadden gekregen van een informant. De leden van de groep die botje bij botje leggen om de huur te betalen en om het blad uit te geven (17.000 dollar per nummer) zeggen dat ze zullen proberen de groep in stand te houden ondanks alle aanvallen."

=====

MAAKTE DENG XIAOPING CHINA ANDERS OF
HEEFT EEN ANDER CHINA DENG GEMAAKT?

Op gezette tijden wordt in de burgerlijke pers de nodige aandacht besteed aan de welhaast spectaculaire veranderingen die zich in de Chinese Volksrepubliek hebben voltrokken sedert de zogenaamde Culturele Revolutie en meer in het bijzonder sinds de dood van Mao Zedong. Mag men de auteurs van de respektievelijke beschouwingen geloven, dan is het Deng Xiaoping die de motor van die veranderingen is geweest. Hij zou verantwoordelijk zijn geweest voor de invoering van de 'Vier Modernisering' (op het gebied van de landbouw, de industrie, technologie en wetenschap en van de defensie). Hij zou, in een tijdsbestek van nauwelijks zeven jaar, het karakter van de Chinese samenleving nog grondiger hebben gewijzigd dan een van zijn voorgangers. Het zou de straffe hand van de sterke man Deng zijn geweest, die starre staatsplanning verving door een 'gemengde economie' met ruimte voor concurrentie, partikulier initiatief en winstmakerij.

Wat al deze journalisten zich afvragen is, wat of er gebeuren zal wanneer de inmiddels hoogbejaarde Deng zal zijn gestorven. Het is een vraag, die volstrekt logisch voortvloeit uit hun zienswijze. Zullen de 'orthodoxe hardliners', zoals een redakteur van *De Volkskrant* ze heeft genoemd en die naar hij schreef 'hem vanuit de coulissen gadeslaan en klaar staan om mislukkingen tegen hem uit te spelen', de door Deng tot stand gebrachte hervormingen weer ongedaan maken en de jongste ontwikkelingen terugdraaien?

De *Volkskrant*-redakteur die wij hier op het oog hebben beantwoordt de

vraag ontkennend. Hoewel, zegt hij, het tempo van de hervormingen is verlaagd en hoewel het beleid van Deng problemen en risico's met zich brengt, 'is de kans klein dat de Chinese leiders op hun schreden zullen terugkeren. De deur die door Deng Xiaoping is opengezet kan slechts met heel wat moeite weer worden gesloten'.

De reden waaróm dat zo is wordt door deze journalist niet aangegeven. Wij, die zijn zienswijze in dit opzicht delen, die evenmin verwachten dat er na Dengs dood wel een streep door de hervormingen zal worden gehaald, menen nauwkeurig te kunnen aangeven waarop die zienswijze is gebaseerd. De naar ingrijpende hervormingen opengezette deur, zal - menen wij - na Dengs dood niet worden gesloten om geen andere reden dan dat zij - in tegenstelling tot wat de betrokken dagbladschrijver beweerd heeft - niet door Deng is opengezet.

Zo Deng het China van Mao Zedong anders zou hebben gemaakt, men zou zich kunnen afvragen, waarom anderen het niet wederom zouden kunnen veranderen. In een dergelijke kijk op de geschiedenis, zijn het de sterke grote mannen die hun stempel op de maatschappelijke ontwikkeling drukken net zo lang tot andere sterke grote mannen er een ander stempel op drukken. Onze opvatting is dat niet. Wij zijn van mening dat niet Deng Xiaoping de maker van een ingrijpend veranderd China is geweest, maar dat ingrijpende veranderingen in China gemaakt hebben dat een man als Deng Xiaoping op de voorgrond is gekomen.

De maatschappelijke ontwikkeling in China - we hebben het meermalen betoogd - heeft tot de vorming van een nieuwe heersende managersklasse geleid. Van die managersklasse is Deng Xiaoping de typische vertegenwoordiger. Z'n machtspositie dankt hij aan haar ontstaan en haar ontstaan is wederom een gevolg van de veranderingen. De maatschappelijke veranderingen in China hebben Deng gemaakt tot wat hij is, 't is niet Deng die China anders heeft gemaakt.

Dit wil niet zeggen dat er na de dood van Deng niet tijdelijk een andere politieke wind zou kunnen gaan waaien. Maar een dergelijke wind zou de muren van het Chinese huis zoals het er thans uit ziet in geen geval omver kunnen blazen. Na de grote Franse revolutie en na het daaropvolgende tijdperk van het Napoleontische keizerschap heeft Frankrijk onder Lodewijk XVIII en Karel X een herstel van de monarchie beleefd. Maar de burgerlijke samenleving waarvoor de revolutie van 1789 de grondslagen had gelegd heeft zich desondanks verder ontwikkeld. De kapitalistische produktiewijze die de basis van die burgerlijke samenleving vormde, kon niet weer door de produktiewijze die eraan voorafging worden vervangen. Dat moet men bedenken wanneer men zich afvraagt wat voor perspektief de jongste ontwikkeling in China biedt.

=====

O P G E L E T

We maken onze lezers nog maar eens attent op het in 1975 door *Daad en Gedachte* uitgegeven geschrift: *Stellingen over de Chinese revolutie*. Het geschrift telt 63 pagina's en kost franko per post f 6,--. Bestellingen te richten aan de administratie van *Daad en Gedachte*.

EEN GEDEGEN STUDIE OVER DE CPN TIJDENS
DE OORLOG EN DE DUITSE BEZETTING

Na het beruchte lasterboekje van Marcus Bakker, na de weinig diepgaande herinneringen van Frits Reuter en andere soortgelijke publikaties, is dan eindelijk het boek verschenen dat voorlopig wel het laatste woord zal wezen over de CPN in oorlogstijd. Voorlopig, want ooit, zo veronderstellen we, zal er nog wel eens een studie het licht zien, waarin niet alleen de feiten nauwkeurig en zonder enige terughoudendheid op 'n rijtje worden gezet, maar waarin ook aandacht zal worden geschonken aan het klassekarakter van de CPN, aan haar wezenlijke betekenis: die van een progressief burgerlijke partij van min of meer staatskapitalistische signatuur.

Van de beide schrijfsters van *Partij in het verzet; de CPN in de tweede wereldoorlog*, Hansje Galesloot en Susan Legêne, kon dat laatste onmogelijk worden verwacht. Beiden maken deel uit van de 'geschiedenisgroep' van het wetenschappelijk bureau van de CPN en beiden kunnen tot de leden of sympathisanten van deze partij worden gerekend. Ze zijn met andere woorden gevangen in haar ideologie. Ze verstaan de partij zoals deze zichzelf verstaat. Het gevolg is, dat de achtergrond, die gekend moet worden om de positie van de partij en de door haar kader gevoerde politiek te kunnen verklaren, in hun geschrift niet of nauwelijks aan bod komt.

Niettemin, noch Hansje Galesloot, noch Susan Legêne hoort kennelijk tot 't soort bolsjewieken dat de waarheid ondergeschikt maakt aan een werkelijk of vermeend partijbelang. Aan feitenverdraaiing of vervalsing van de feiten maken ze zich niet schuldig. Wat ze wel doen is, het overvloedig feitenmateriaal op soms eigenaardige wijze interpreteren.

Om van dat laatste maar direkt een voorbeeld te geven: zowel in de inleiding als in de flaptekst heet het, dat de CPN 'in mei 1940, na de Duitse inval, in het verzet ging'. De door de auteurs beschreven feiten bewijzen echter het tegendeel. Daaruit blijkt, dat de partij volstrekt niet op de illegaliteit was voorbereid en dat het geruime tijd heeft geduurd eer zij een ondergronds apparaat had opgebouwd.

Er blijkt uit de vermelde feiten nog veel meer. In de eerste plaats laten deze er geen twijfel over bestaan, dat de partij in de zomer van '40 op de rand van de kollaboratie heeft gebalanceerd en zelfs over die rand gegaan is. Galesloot en Legêne citeren (op blz. 38) een artikel uit het toenmalige *Volksdagblad*, waarin - op 26 juni 1940 - gezegd werd, dat 'het Nederlandse volk steeds slechts belang had en heeft bij vriendschap en vrede met het Duitse volk...' Ze citeren vervolgens het beruchte artikel *Vijf historische dagen* uit het theoretisch orgaan *Politiek en Cultuur* van dezelfde junimaand. Daarin werd het 'het hoogste belang van de Nederlandse bevolking' genoemd, 'dat zij, noch direkt, noch indirekt, steun verleent aan de oorlogvoering der geallieerden, doch dat zij tegenover Duitsland een waarlijke neutraliteit in acht neemt'. Hetzelfde stuk drong er voorts op aan, dat 'het Nederlandse werkende volk tegenover de Duitse bezetting een correcte houding' zou 'aannemen'. Dat lijkt niet direkt op 'verzet'.

Galesloot en Legêne horen niet tot hen die er angstvallig voor waken, dat interne tegenstellingen naar buiten komen. Omtrent felle meningsverschillen binnen de partij wordt de lezer herhaaldelijk geïnformeerd. Om-

trent het bewuste artikel in *Politiek en Cultuur* vermelden ze, dat een vooraanstaand CP-er als Goulouze - die het stuk tevoren onder ogen kreeg - tegen plaatsing gekant was, maar dat Paul de Groot het doordrukte. Vervolgens krijgt men dan te horen 'dat niet al het legale werken vereenzelvigd kan worden met de koers van het *Politiek en Cultuur*-artikel'.

Beide schrijfsters hebben voor hun boek tal van CPN-ers geïnterviewd. Die verklaarden het legale werken meestal als camouflage van de illegale opbouw. Dit, zo zeggen Galesloot en Legêne, 'kan echter slechts een beperkte rol hebben gespeeld, omdat er op landelijk niveau in mei en juni 1940 nog niet aan de omschakeling op de illegaliteit was begonnen. Een zo le- gaal mogelijk voortbestaan van de partij voor zolang als het kon, wàs wer- kelijk een optie van de partijleiding....' (blz. 40). De konklusie van de onbevooroordeelde lezer kan alleen maar zijn, dat in juni '40, laat staan in mei '40, n i e t de CPN in het verzet is gegaan, maar mogelijk alleen een aantal CPN-ers. Het verzet van de partij begon pas later.

We zijn hier op een direkt in de aanvang van het boek in 't oog sprin- gende tegenstelling tussen datgene wat vermeld en datgene wat gesuggereerd wordt wat uitvoerig ingegaan. Er zijn vele van dat soort tegenstellingen en het is ondoenlijk op alle slakken zout te leggen. We aarzelen echter niet het boek van beide schrijfsters vanwege hun grondig graaf- en spit- werk een gedegen studie te noemen, die tal van belangwekkende bijzonderhe- den bevat. We vernemen bijvoorbeeld, dat bij de opbouw van een illegale partij tal van schijnargumenten gehanteerd werden om figuren uit te schake- len, wier (afwijkende en kritische) opvattingen de leiding minder welgeval- lig waren. We vernemen een reeks van dingen, die bepaald vernietigend zijn voor een man als Paul de Groot; we worden nauwkeurig op de hoogte gesteld van diens 'nationalisme'; er wordt aandacht besteed aan het na-oorlogse streven van de CPN naar regeringsdeelneming en aan haar streven om samen met de sociaaldemokraten op te gaan in één grote 'volkspartij'.

Zoals hierboven vermeld werd, luidt de titel van het boek *Partij in het verzet*. Dat de datering van het begin van het verzet niet klopt met de vermelde feiten hebben we al gekonstateerd. Waar we nog op willen wijzen omdat het al evenzeer onmiskenbaar uit het boek naar voren komt, is dit dat het verzet van de CPN (later inderdaad alleszins van betekenis) louter en alleen een verzet tegen de Duitse bezetter was en derhalve een heel an- der soort van verzet dan bijvoorbeeld dat van Sneevliet en de zijnen, die zich zowel tegen de nazi's keerden als zich van de geallieerden distan- cieerden en die met de burgerlijke verzetsgroepen niets te maken wilden hebben, omdat ze zich tegen het kapitalisme keerden. Bij de CPN daarente- gen ziet men - het boek getuigt ervan - een voortdurend nauwere samenwer- king met verzetsgroepen wier motivering allesbehalve anti-kapitalistisch++ is te noemen.

Interessant zijn de beschouwingen van Galesloot en Legêne over 't zo- genaamde 'volksprogram' van de CPN, over de hoog opblaaiende diskussies in verband met het zingen van het Wilhelmus en deelneming aan uitingen van Oranje-gezindheid en andere feiten, die de burgerlijke basis van deze par- tij onthullen. Maar 't zijn beschouwingen, we herhalen het, waarin de uit- eindelijke konklusie omtrent het wezenlijke karakter van de CPN net niet wordt getrokken.

Toch is het boek, ondanks alles, bepaald onmisbaar voor wie zich in dit wezenlijk karakter wil verdiepen. De schrijfsters hebben gebruik ge- maakt van allerlei tot dusver nauwelijks gebruikte bronnen en uitvoerig ge-

put uit het partijarchief. Ze hebben een groot aantal CPN-ers ondervraagd. Ze leggen van al hun onderzoekingen behoorlijk rekenschap af. Het boek bevat een omvangrijk notenapparaat, een overzicht van de gebruikte literatuur (waarin kritische publikaties omtrent het wezen van het bolsjewisme uiteraard ontbreken) en een register. Er zijn bovendien een stuk of wat bijlagen zoals o.a. diskussiestukken van Goulouze en Alex de Leeuw die nader licht werpen op de interne partijgeschillen. Er zijn bovendien een beperkt aantal illustraties. 't Boek verscheen bij uitgeverij Pegasus in Amsterdam. De prijs bedraagt f 35,--.

=====

K L A S S E - O P T R E D E N I S B E P A A L D N I E T H E T -
Z E L F D E A L S I N D I V I D U E L E A K T I E

Onder de titel *Een mooie vrijdag* is onlangs in Frankrijk een tekst gepubliceerd, die handelt over twee gebeurtenissen, die toevalligerwijze beide op dezelfde vrijdag - te weten vrijdag 20 december 1985 - hebben plaats gevonden en die door de schrijvers van het bewuste stuk als gebeurtenissen van dezelfde soort worden beschouwd. Het gaat om een 'wilde' staking van het personeel van de Parijse metro en om de gijzeling van rechters en juryleden in het paleis van justitie in Nantes. Wie de beelden daarvan heeft gezien in het journaal van de NOS op de genoemde dag en de dag erna zal zich de zaak wel herinneren. Drie gedetineerden verschenen die dag voor de plaatselijke rechtbank. Het proces was nog maar nauwelijks begonnen toen een op de publieke tribune aanwezige handlanger aan een van de drie verdachten een pistool in handen speelde, dat de betrokkene onmiddellijk op de voorzitter van de rechtbank richtte. De leden daarvan en de juryleden werden vervolgens door het drietal met de dood bedreigd indien hun niet een bepaalde som gelds en vrije aftocht per vliegtuig zou worden gegarandeerd.

Des avonds waren - de vrouwelijke juryleden het eerst - de meesten der gegijzelden vrijgelaten. De man met het pistool had zich inmiddels aan de belangrijkste rechter vastgeketend en verscheen aldus samen met hem op de trappen van het paleis van justitie, alwaar hij in dezelfde bloemrijke taal die hij binnen ook al had laten horen, verklaringen aflegde tegenover de schrijvende pers en tv-verslaggevers.

In de tekst waarvan wij spreken werd gesteld, dat men in beide gevallen te doen had met een aantasting van, zo men wilde een regelrechte aanval op, de gevestigde orde. In Parijs werd het openbaar vervoer ontwricht en legden de arbeiders daarmee hun wil op aan de vervoersmaatschappij en aan het stadsbestuur. In Nantes draaiden zij, die altijd het slachtoffer zijn van de burgerlijke rechtsorde en de burgerlijke rechtsverhoudingen plotseling de rollen om en 'joegen diegenen vrees aan, die er altijd op uit zijn om ons vrees aan te jagen', zo heette het.

Wat de schrijvers van het bewuste stuk deden, werd ook, maar dan op een wat andere manier, gedaan door de Franse pers. Ook de Franse dagbladen beschouwden de metro-staking en de gijzeling in Nantes als zaken die echt

met elkaar overeenstemden in die zin, dat het allebei kriminele activiteiten waren. In de ogen van de burgerlijke pers is het stil leggen van het openbaar vervoer - en dan nog wel met een aktie waarmee de vakbeweging in het geheel niets heeft uit te staan - even misdadig als het onder schot houden van juryleden en rechters. Naar onze mening is er alleen maar goede reden om niet op deze of gene overeenkomst tussen de genoemde gebeurtenissen te wijzen, doch nadrukkelijk het verschil daartussen te onderstrepen.

Of zij, die het stuk *Een mooie vrijdag* opstelden de gebeurtenissen in Nantes op de juiste wijze hebben geïnterpreteerd, zullen we hier in het midden laten. Ook dan wanneer men zich er volledig van bewust is, dat de bestaande rechtsorde is ingesteld om 't bezit te verdedigen en te beschermen en bijgevolg gericht is tegen de bezitlozen kan men daar niettemin wel zijn twijfels over hebben. Maar ook dan wanneer men inderdaad de bedoelde gijzeling als een protest tegen de bestaande rechtsorde, de burgerlijke rechtspraak of de behandeling van gevangenen beschouwt, dan nog betreft het hier dingen die in een geheel verschillend vlak liggen en die niet als gelijksoortig kunnen worden verstaan.

In Nantes, zo heeft men beweerd, was er sprake van een individuele aktie, die op een mislukking is uitgelopen. In Parijs was er sprake van een klasse-optreden, dat in minder dan geen tijd het beoogde succes opleverde. De bewering is niet volslagen onjuist, maar behoeft nadere precisering. Wat zij die rechters en juryleden onder schot hielden beoogden is mislukt, omdat het hier een individuele aktie betrof, die zich richtte tegen wat men bepaalde konsekwenties van de burgerlijke maatschappij kan noemen: het onbegrip van rechtbankverslaggevers of wel juist hun funktie, de politie, de justitie en het heersende strafstelsel en die dientengevolge - doordat het om een *i n d i v i d u e l e* aktie ging - door de politie met goed gevolg kon worden onderdrukt. Het personeel van de metro handelde niet individueel maar *k o l l e k t i e f*. Het handelde bovendien zelfstandig, geheel spontaan en zonder door wat voor vakbond ook tot z'n optreden te zijn opgeroepen. Het handelde even spontaan en zelfstandig als enkele maanden tevoren het personeel van de Franse spoorwegen. Aan die omstandigheid dankten zowel het spoorweg- als het metropersoneel hun overwinning.

De metrostaking kwam voor het gemeentelijk vervoersbedrijf van Parijs als een volslagen verrassing, zoals de staking van het treinpersoneel eerder een volslagen verrassing voor de Franse spoorwegen was. De staking bij de metro was algemeen. Natuurlijk begon ze op een bepaalde lijn. Ze breidde zich echter nog veel sneller dan de spoorwegstaking naar alle lijnen uit. Het treinverkeer kwam in oktobar in het zuidoosten van het land tot stilstand en pas de volgende dag reed er geen trein meer in heel Frankrijk. In Parijs verstreken er nauwelijks een paar uur en toen was ieder verkeer met de stedelijke ondergrondse een volstreckte onmogelijkheid geworden. Het gevolg was een verkeerschaos zoals de circa 8 miljoen inwoners tellende hoofdstad met voorsteden vrijwel nooit eerder heeft beleefd. Gevolg: de direktie van de vervoersmaatschappij kapituleerde nog vlugger dan de spoorwegdirektie had gedaan.

Vanzelfsprekend schreeuwde de burgerlijke pers moord en brand over een aktie waardoor de gehele Parijse bevolking werd gedupeerd; vanzelfsprekend werd die aktie moreel ongeoorloofd en onwettig genoemd. Maar het metropersoneel, dat in aktie was gekomen om z'n klassebelangen te verdedigen bekreunde zich daarom niet. Zou een vakbond de leiding bij dit optreden hebben gehad, dan zou men ook volgens de Franse wet tegen die vakbond een

geding hebben kunnen aanspannen. Maar welke mogelijkheden hadden de autoriteiten tegen de stakende machinisten en controleurs of controleuses? Als zij tot optreden zouden zijn overgegaan, zou de verkeerschaos alleen maar groter zijn geworden. Men liep dan het risico, dat de chauffeurs van de Parijse bussen zich bij de aktie zouden hebben aangesloten.

Het verschil tussen een individuele aktie en een klasseaktie is dit, dat de mogelijkheden om aan een individueel optreden een einde te maken veel en veel groter zijn dan die welke men heeft om een klasse-aktie te beëindigen. Er zijn natuurlijk nog veel meer verschillen. Verschillen in de vorm bijvoorbeeld, alsmede de mogelijkheid van de uitbreiding van een klasse-aktie, welke bij individueel optreden niet gegeven is.

Wat wij hier opmerken van individuele akties (die zich praktisch nummer in de produktiesfeer of die van de publieke dienstverlening afspelen) geldt evenzeer voor akties van een aantal individuen, die zich richten tegen maatschappelijke rand- of bijverschijnselen: woningnood, milieuvervuiling, atoombewapening, kernenergie, aantasting van landschap, enz. Zij die aan deze akties deelnemen zien zich direkt geplaatst tegenover de overheid, die beschikt over de middelen om hen uit een kraakpand te verwijderen, die demonstraties uiteen kan doen jagen, enz.

Bij werkelijke klasse-akties, dat wil zeggen wanneer er sprake is van een situatie, die direkt uit de proletarische situatie voortvloeit, ligt het allemaal anders. In eerste instantie staan de aktievoerenden tegenover een patroon, die niet over dezelfde machtsmiddelen als de gemeente of de staat beschikt en die lang niet bij alle konflikten op de machtsmiddelen van de overheid een beroep kan doen. Pas in geval van aantasting van het eigendomsrecht (dus b.v. bij bedrijfsbezetting) of wanneer de aktie gevaar oplevert voor de openbare orde is de mogelijkheid daartoe gegeven.

Het is ongetwijfeld zo, dat akties waardoor spoorweg-, bus- of metroverkeer wordt stilgelegd door de overheid als bedreigend en een gevaar worden gezien. Maar ingrijpen, bijvoorbeeld door het inzetten van militairen, is minder eenvoudig dan het lijkt. Om treinen of metrotreinen te laten rijden is toch altijd nog een zekere 'deskundigheid' of 'vaardigheid' vereist. Daarenboven zijn spontane, 'wilde' akties veel moeilijker te bedwingen. De vakbeweging, die het geëigende instituut vormt om de arbeidsvrede te handhaven of te herstellen, heeft op de aktievoerders geen enkele greep zolang de aktie 'wild' is en blijft.

Vandaar dat 'wilde' akties dikwijls verrassend snel succes behalen. Men heeft dat nog onlangs in Nederland kunnen zien toen er in de Amsterdamse haven en bij Hoogovens onofficiële stakingen uitbraken. In Frankrijk willigde de spoorwegdirektie in oktober j.l. binnen 36 uur de eisen van de stakers in. De metrodirektie kapituleerde binnen 12 uur. Maar bij individuele akties en bij akties die niet als klasse-akties kunnen worden gekarakteriseerd, houdt de tegenstander doorgaans het been stijf. Dan maakt de overheid korte metten omdat zij ertoe in staat is. Bij akties als die bij de Parijse metro of Franse spoorwegen, bij Hoogovens of in de haven van Amsterdam, wordt haastig toegegeven omdat er geen andere weg is en men erger wil voorkomen.

Klasse-akties nemen altijd vormen aan, die door de eisen van de maatschappelijke verhoudingen en de strijd zelf worden bepaald. Of er sprake zal zijn van werkonderbreking dan wel van een stiptheidsaktie, van een bedrijfsbezetting of een blokkade (om maar enkele mogelijkheden te noemen) dat wordt bepaald door de aard van het bedrijf en de werkomstandigheden.

Dat is de reden waarom een dergelijke klasse-aktie bepaald niet over één kam kan worden geschoren met individuele aktie, waarbij 't altijd om idealen of ideële protesten gaat.

Weliswaar ontstaan beide als gevolg van de kapitalistische vormen van de samenleving, maar dat onbetwistbare feit maakt een gijzeling om bijvoorbeeld vrije aftocht te verkrijgen nog niet tot een soortgelijk gebeuren als een staking, zelfs niet tot een soortgelijk gebeuren als een bedrijfsbezetting tijdens welke direktieleden in 't bedrijf gevangen worden gehouden. De achtergronden zijn enorm verschillend, de bijkomende omstandigheden eveneens.

=====

NOGMAALS : DE BRITSE TELEVISIE-SERIE

OVER DE SPAANSE BURGEROORLOG

In ons februari-nummer hebben wij al met enkele woorden melding gemaakt van de door de Vlaamse televisie uitgezonden Britse serie over de Spaanse burgeroorlog. We schreven, dat de film - voor een belangrijk deel met behulp van oud archiefmateriaal samengesteld - een goed overzicht geeft van het historisch verloop van de in 1931 begonnen Spaanse revolutie en dat de makers zich niet op een dwaalspoor hebben laten brengen door bepaalde republikeinse mythen.

Toen wij dat betoogden hadden wij nog niet meer dan één aflevering van de in totaal zes delen op het scherm gezien. Inmiddels zijn er vijf daarvan uitgezonden. Het bekijken daarvan heeft ons betrekkelijk gunstig oordeel niet gewijzigd. Integendeel. Weliswaar deed de tweede aflevering ons een ogenblik eraan twifelen of het niveau van het eerste deel wel zou worden volgehouden, wat we vervolgens te zien kregen heeft onze gunstige eerste indruk alleen maar bevestigd.

Zij die deze serie hebben vervaardigd maken er geen geheim van dat ze met hun sympathieën aan republikeinse kant staan. Ze hebben echter - wat voor televisiemakers zeer begrijpelijk is - desondanks naar de grootst mogelijke objektiviteit gestreefd. Dat is de kwaliteit van hun werk in ieder opzicht ten goede gekomen, want het betekent in dit geval, dat ze zich ook door de Spaanse bolsjewieken geen oor hebben laten aannaaien. In diverse afleveringen is aan de bolsjewistische generaal Enrico Lister weliswaar de gelegenheid geboden zijn - bolsjewistisch gekleurd - zegje te doen, in de vijfde aflevering - de beste die we tot dusver gezien hebben - blijkt duidelijk, dat troepen onder zijn kommando de kollektivisaties in Arragon ongedaan maakten. Dát omdat de Spaanse 'communistiche' partij tegen een radikaal optreden van de arbeiders gekant was. Uit diezelfde vijfde aflevering blijkt tevens, dat de bolsjewistische partij in Spanje groeide, doordat zij de vergaarbak van de kleine bourgeoisie werd, die - ofschoon tegen Franco gekant - als de dood was voor de werkende klasse.

Dat de makers van de film niet hebben begrepen, dat óók in de Spaanse omwenteling de revolutionaire ontwikkeling de voorwaarde vormde voor een met enige kans op succes voeren van de oorlog tegen Franco, heeft ons niet

verbaasd, maar dit onbegrip heeft wel geleid tot wat niettemin een ernstige vertekening ofwel een ernstige verdoezeling van de werkelijkheid moet worden genoemd. In de aflevering die wij hier bespreken wekt een commentaarstem bij herhaling de indruk dat 'het gebrek aan discipline bij vooral de proletarische milities een enorme zwakte' zou zijn geweest. In feite was het precies andersom: de invoering, respektievelijk het herstel van de traditionele (burgerlijke) discipline is één van de dingen die in belangrijke mate heeft bijgedragen tot de uiteindelijke overwinning van de kontrarevolutie. Spraken wij zopas van de objectiviteit van de makers van deze serie, onze lezers zullen thans begrijpen dat we daarmee hun objectiviteit in het algemeen bedoelen, niet die in bijzondere gevallen.

Eén van die bijzondere gevallen is de wijze van berichten omtrent de meidagen van 1937 in Catalonië. Zeker, zij hebben zich - die lof komt hun toe - noch door sociaaldemokratische, noch door bolsjewistische sprookjes om de tuin laten leiden. Maar zo wij hun al lof toezwaaien, dan moeten we daar direkt aan toevoegen, dat het een beperkte lof is. Want ten eerste wordt er naar onze mening aan de meidagen een veel te geringe plaats in de aflevering ingeruimd en ten tweede wordt de kijker er niet of nauwelijks over geïnformeerd, dat de leden van de CNT-FAI, die met de wapens in de hand de revolutie verdedigden, de leiders, in ieder geval de ministers van de CNT-FAI in de regering Caballero tegenover zich vonden en dat een van die anarcho-syndikalistische leiders zelfs zijn uiterste best deed de arbeiders tot afgifte van de wapens te bewegen. En tussen haakjes moet worden vastgesteld, dat de televisiekijker in geen enkele aflevering tot dusver (ook in de vijfde niet) er over was ingelicht, dat er anarcho-syndikalistische deel uit waren gaan maken van de republikeinse regering, dat wil zeggen: waren toegetreden tot het kabinet van Largo Caballero.

Waarover de televisiekijkers wél redelijk worden geïnformeerd, is de laster die de bolsjewieken over de CNT en de POUM hebben uitgestort en vervolgens over de vervolgingen waaraan de anarcho-syndikalistische leden van de POUM vervolgens hebben bloot gestaan. Heel summier komt ook de val van Caballero en diens opvolging door Juan Negrin aan de orde. De intelligente kijker begrijpt, dat de bolsjewieken hem ten val hebben gebracht. Dat Negrin een van hun marionetten was blijft in het duister.

Wie ooit *Salut aan Catalonië* las, het bijzonder knappe relaas van de Britse schrijver en oud-Spanjestrider George Orwell, zal ongetwijfeld getroffen zijn door het feit, dat ook de op de tv vertoonde film duidelijk liet zien, dat er na de meidagen een andere sfeer begon te heersen, dat het klimaat langzaam - en niet in revolutionaire zin - veranderde. Wat er gedurende de burgeroorlog in het republikeinse kamp gebeurde, was de dood van de Spaanse revolutie. We zijn ervan overtuigd dat de makers van de serie dat volstrekt niet ten volle hebben beseft. Dat die indruk - onbedoeld en welhaast ongemerkt - zich bij het aanschouwen aan de kijker opdringt is de moeilijk te onderschatten verdienste ervan.

=====

EEN girobiljet invullen en even op de bus doen is natuurlijk een heidens karwei, wat je niet zo maar even doet. Toch moesten sommige lezers zich maar eens vermannen en tóch dat zware karwei even volbrengen.

BRANDWEERLIEDEN BLIJVEN AKTIE VOEREN

In de afgelopen maand maart heeft de Amsterdamse brandweer met diverse akties kracht bijgezet aan haar eisen, waarvoor zij eind vorig jaar ook al ten strijde was getrokken. Het stond toen al vast, dat de voorlopige uitkomst van die strijd haar allesbehalve bevredigde.

Op 4 maart werd de hoofdbrandweerkazerne 'De Eenhoorn' in de hoofdstad door het personeel bezet. Aan de brandweercommandant en aan diens staf werd de toegang tot het gebouw ontzegd. Dat gebeurde nadat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) de regeling inzake de onregelmatigheidstoeslag, die 't gemeentebestuur van Amsterdam na de akties van december j.l. had getroffen, afkeurde. De Amsterdamse brandweerlieden aksepteerden die afkeuring niet en ze gingen evenmin akkoord met de in het uitzicht gestelde regeling voor verlof en arbeidstijdverkortung, die volgens hen 33 arbeidsplaatsen zou kosten.

In de nacht van 4 op 5 maart sliepen ongeveer zeventig brandweerlieden op inderhaast aangevoerde matrassen in de hoofdkazerne aan de Eerste Ringdijkstraat. Zij werden ongeveer honderd personen die tot leiding, administratie en staf behoorden, maar ze gaven te kennen, dat de inwoners van Amsterdam voorlopig niets van de bezetting zouden merken. Anders dan het geval was in december - toen gevallen met wateroverlast eerst in het geheel niet en vervolgens gratis werden behandeld - werden ditmaal de taken van de brandweer normaal uitgevoerd.

"We gaan", aldus een woordvoerder van de Amsterdamse brandweer op de 4e maart, "als 't stadhuis ons niet tegemoet komt en de VNG niet met betere voorstellen voor de dag komt, binnen een paar dagen naar nieuwe aktiemodellen zoeken. Dan zouden er wel eens veel brandweermensen ziek kunnen worden. Onze mogelijkheden zijn beperkt. Welbeschouwd mogen we alleen 'boe' roepen in een kast. Het gebruik van dienstvoertuigen is ons verboden."

Wat brandweerwoordvoerder Ronner als eventuele mogelijkheden zag opdoemen is inderdaad geschied, ook al liet de lokale AbvaKabo-bestuurder Aad Vergeer dan de dag die op de bezetting volgde uiterst optimistische geluiden horen en stelde hij een bevredigende oplossing op zeer korte termijn in het vooruitzicht. Beoogde hij met een dergelijke verklaring de bezetters tot het beëindigen van hun aktie te bewegen? Naar het antwoord op deze vraag kunnen we slechts raden. In ieder geval is het zo, dat er van een opheffing der bezetting geen sprake was en dat de 'bevredigende oplossing' waarvan Vergeer had gerept op zich liet wachten.

Tijdens een goedbezochte vergadering in de bezette brandweerkazerne bleek, dat praktisch het gehele Amsterdamse brandweerpersoneel het er volstrekt mee eens was dat men opnieuw tot aktie was overgegaan. "Opnieuw de beuk erin", dat was de algemene opinie. Wat men vervolgens zag, was dit, dat de brandweerlieden, aan wie door de rechter de strijdmiddelen waren ontzegd die ze bij hun vroegere akties hadden toegepast, nieuwe vormen van strijd wisten te ontwikkelen.

Dat gebeurde, nadat de Amsterdamse burgemeester, die zich al bij verscheidene gelegenheden een buitengewoon ontaktische figuur had getoond, de voor hun belangen vechtende brandweerlieden als ondeugende schooljongens had menen te moeten afblaffen. Hij werd daarvoor zelfs in de burgerlijke pers gekritiseerd. *Het Parool* verweet hem deswege op 14 maart, dat hij 'de genante politiek van een ouderwetse en overleefde, autoritaire regentenpar-

tij' bedreef. 't Blad stelde vervolgens de goede vraag of 'zo'n burgemeester wel het jaar 1992 zou halen', het jaar kennelijk waarop hij in elk geval met pensioen zal gaan.

De brandweerlieden die in het geheel niet onder de indruk waren geraakt van hun bullebak van een burgemeester, deden inderdaad dat waarop woordvoerder Ronner al had gezinspeeld: ze meldden zich in groot aantal ziek. Tevens echter voerden ze, in de tijd welke aan die ziekmeldingen vooraf ging, nog enkele spektakulaire akties uit. Bij 't Amsterdamse stadhuis staken ze een vergroot model van het boek in brand, waarin funkties en salarissen staan vermeld. Ze bezetten ook enige tijd de afdeling personeelszaken van het stadhuis. Tijdens die akties arriveerden twee Amsterdamse wethouders, die door de aktievoerenden met gejoel werden begroet.

De kollektieve en massale ziekmeldingen van de Amsterdamse brandweer leidden ertoe dat meer dan de helft van de hoofdstedelijke brandweerkazernes bij gebrek aan personeel moesten worden gesloten en dat de gemeente Amsterdam aan de brandweerkorpsen uit omliggende gemeenten moest vragen of zij in voorkomende gevallen daarop een beroep zouden mogen doen.

Inmiddels probeerde de gemeente natuurlijk de nieuwe zet van de strijdende spuitgasten met een tegenzet te beantwoorden. Aan allen die zich ziek hadden gemeld werd onverwijld te kennen gegeven, dat zij zich onmiddellijk door controle-artsen dienden te laten onderzoeken. Dientengevolge bevonden zich op de morgen van maandag 17 maart ongeveer 160 Amsterdamse brandweerlieden in de wachtkamer van een bedrijfsarts. Dat paardemiddel echter werd de gemeente door de bedrijfsartsen uit handen geslagen. De doktoren weigerden de desbetreffende brandweerlieden te onderzoeken omdat, zo gaven zij te kennen, ze daarmee zouden ingrijpen in een arbeidsconflict en ze achten zich daartoe noch gerechtigd, noch bevoegd.

Er was inmiddels over de eisen van de Amsterdamse brandweer nieuw overleg aan de gang. Bovendien werd de bezetting van de hoofdbrandweerkazernes opgeheven en ontbond zich het aktiekomitee, waarin de AbvaKabo een dominerende rol speelde. Ronner verklaarde: "De roep om hardere akties werd steeds sterker en voor het massaal ziek melden wilden wij als aktiekomitee niet de verantwoordelijkheid dragen." Met andere woorden: het antwoord van de brandweerlieden op de rechterlijke verboden was een antwoord van de brandweerlieden z e l f , niet het antwoord van de vakbeweging.

Om uit de ontstane impasse te raken viel het Amsterdamse gemeentebestuur terug op de rijksoverheid. Die kwam met het voorstel van een verhoging van de gevarentoeslag, die gelijk zou zijn voor a l l e brandweerkorpsen in het gehele land. Maar een dergelijke uniforme regeling wezen de Amsterdamse brandweerlieden van de hand, aangezien de gevaren die een brandweerman in een stad als Amsterdam loopt uiteraard veel en veel groter zijn dan die voor een brandweerman in 't een of andere dorpje op de Drentse hei. Zo was de situatie bij het schrijven van dit overzicht. We zullen onze lezers op de hoogte blijven houden van de ontwikkelingen.

=====

M E R K W A A R D I G S L O T V A N T E L E V I S I E S E R I E

Elders in dit nummer van "Daad en Gedachte" treft de lezer beschouwingen aan naar aanleiding van de door de Belgische televisie uitgezonden serie over de Spaanse burgeroorlog. Ze werden geschreven onmiddellijk nadat de vijfde aflevering hiervan te zien was geweest. Inmiddels hebben wij, nog voor het ter perse gaan van ons blad, ook de zesde aflevering van deze tv-serie kunnen bekijken. We zouden er, na het algemene oordeel dat we uitspraken, niet nogmaals op zijn teruggekomen, als het niet zó was geweest, dat er omtrent die zesde en laatste aflevering iets merkwaardigs aan de hand was. De informatie immers, die daarin bleek te zijn vervat, kunnen we alleen maar volstrekt in tegenspraak noemen, met de strekking van de vijfde aflevering, op die punten die we aan kritiek hebben onderworpen.

Werd in de vijfde aflevering beweerd, dat militaire discipline onontbeerlijk moest worden geacht, ook voor de strijdkrachten die een revolutie hadden te verdedigen tegen de gewapende krachten van de kontra-revolutie, in de slotaflevering vernamen we tot onze niet geringe verrassing en verbazing - maar ook tot onze vreugde uiteraard - een totaal ander geluid. Daarin toch hoorden we de kommentaarstem ronduit toegeven, dat de Spaanse republiek, juist doordat zij die soort oorlogvoering nastreefde waarin generaal Franco specialist was, niet tegen de franquistische legers was opgewassen.

In aansluiting hierop verklaarde de kommentator: "De guerillaoorlog en de tactiek van de guerilla zijn Spaanse uitvindingen (ze werden voor het eerst in de oorlog tegen Napoleon toegepast en beproefd - red. D & G). Tot grote schade van de Spaanse republiek is gedurende de burgeroorlog van die uitvindingen geen gebruik gemaakt."

Aan een dergelijke opmerking hebben wij nauwelijks iets toe te voegen, hetzij dan de opmerking, dat revolutionaire strijders als Buenaventura Durruti natuurlijk wél getracht hebben deze tactiek aan te wenden.

Hoe of het komt, dat de (Britse) makers van de serie de tegenstelling tussen wat ze in aflevering 5 betoogden en wat ze in aflevering 6 naar voren brachten niet hebben gezien, kunnen we niet verklaren. In ieder geval is de slotaflevering van de serie als gevolg van het bovenstaande min of meer een korrektie geweest op zwakke kanten in voorafgaande afleveringen. Overigens viel er op het slot van de serie naar ons oordeel nog wel een kleinigheid af te dingen. Wij achten het beeld, dat van Caballero's opvolger Juan Negrin geschetst werd bepaald wel wat te gunstig. Dat echter doet weinig af aan onze bewondering voor de serie als geheel.

=====